

ARH  
B-4293 i

Prof. Dr. I. Salm...  
Aratõmbe juriidilise ajakirjast „Õigus“ nr. 6, 1925.

## Kohtuarstliku töö-ala korraldamisest Eestis.

Prof. S. Talvik.

Meie tervishoiu-seaduses, mis praegu läbivaatamisel resp. täiendamisel meie oma-valitsuste käes ja mis loodetavasti ühes viimaste poolt tehtud täiendustega veel enne käesoleva aasta lõppu uuesti läbivaatamisele tuleb Tervishoiu Nõukogus, et teda siis võidakse esitada ta lõppredaktsioonis E. V. Valitsusele ja Riigikogule, on ette nähtud linnades ja maakondades erilised kohtu-politseiarstid. Seega saaks kohtu-politseiarstlik töö-ala selleks erilisel ettevalmistatud tööjõudude kätte, kuna ta senini ja tänapäev veel quasi lisatööna on lasunud ja lasub meie niikui nii juba ülekoormatud linna- ja maakonna-arstide peal. See olukord ei võimaldanud ega võimalda mitte tarvilist süvenemist kohtu-politseiarstlikku töö-alasse, mille tõttu see ala meil Eestis senini on kirat-senud ja kiratseb, teiste arstlike tegevusaladega võrreldes.

Kui me nüüd selle töö-ala korraldamise juures Eestis pisut tahaksime peatuda, siis tuleb küsida kõige pealt: Missugused oleksid kohtu-politseiarsti ülesanded

kohtadel? Kas on need ülesanded küllalt vajalikud ja kas on küllalt hädatarvilik nende ülesannete täitmist panna meie praegusel majanduslikult nii raskel ajal eriliste arstlike tööjõudude peale, selle asemel et läbi ajada „как-нибудь“ endist viisi, ära oodates, kuni ajad paranevad?

Kohtu-politseiarsti ülesanded on kõige pealt need, mis juba nimetuses eneses ise-loomustatud: olla kohtu- ja politseivõimudele eriteadliseks abiliseks ning kaastöö-liseks kõigis neis küsimustes, mis nii kriminaal-, tsiviil- kui administratiivsel ja hoo-lekande-alalde üles kerkides oma lahenda-miseks bioloogilis-arstlike kui ka loodus-teaduslike teadmisi eeldavad. Nende küsimuste arv ja sisuline ulatus on võrd-lemisi suur ja kasvab järjekindlalt meilgi.

Võtame kõige pealt kriminaal-ala. Igasugused kehavigastused selle mõiste kõige laiemas mõttes — traumaatilised, keemilised, termilised, elektrivoolu põhjus-tatud jne. vigastused, surmavad ja mitte-surmavad, oma ilmlõpmatuis variatsioonides, tekkinud võõra süü, ettevaatamatuse

2  
Tartu Riikliku Ülikooli  
Raamatukogu

125873

ARHIIVKOGU

või hooletuse tõttu, nendest eriti lapse-  
tapmise ja kriminaalse abordi teinekord  
õige keerulised juhud, edasi seksuaalde-  
liktid oma võrratus mitmekesisuses, nii  
hetero- kui homoseksuaalsed, siis kuriteo  
jälgede vaatlused elusal ja koolnul, riietu-  
sel, riistadel ja sündmusekohal, kombin-  
sioonis mikroskoopiliste, keemiliste resp.  
mikrokeemiliste, seroloogiliste, spektros-  
koopiliste jne. uurimistega; kaastöö poli-  
itseivõimudele kurjategija isiku identifit-  
seerimise alal, bertillonaazi, daktülo- ja  
poroskoopiliste jne. uurimiste kaudu, edasi  
kurjategija isiku uurimine ja hindam-  
ine kriminaal-antropoloogilisest ja koh-  
tupsühhaatrilisest seisukohast, eriti tema  
vastutavuse, tunnistusevõime, karistuse-  
kandmis-võime jne. suhetes; lõpuks  
kohtu- ja politsei-arstlikud surnukehade  
lahkamised lege artis, ühes täiendavate  
mikroskoopiliste, keemiliste, bakteriolo-  
ogiliste jne. uurimistega. Kõiki neid n. ö.  
eeljuurduluse kestes ettevõetud toimin-  
guid ning uurimisi tuleb siis tarbekorral  
esitada ja kaitsta avalikul kohtuistungil.

Kui palju aega ära sööb juba kohtu-  
tes istumine, seda teavad iseäranis meie  
praegused tegelikud kohtuarstid — koha-  
likud linna- ja maakonna-arstid, kelle muud  
toimetused ja ülesanded selle tõttu tun-  
duvalt küllalt kannatavad.

Ja kui palju nende tegelik ettevalmis-  
tus tõelikult vastab esitatud nõuetele koh-  
tuarstliku eritöö alal, seda teavad nad mui-  
dugi ka. Ei suuda siin palju muuta ka  
Tervishoiu Peavalitsuse poolt nõutud  
paarikuulised erikursused ülikooli juures,  
sest mis siin selle lühikese ajaga kätte  
saadakse, on eeskätt virgutus ja teenäita-  
mine tööle ja äratundmine, kui palju veel  
tarvis läheb ka kohtuarstlikul alal oskust,  
teadmisi ja kogemusi. Olid ja on ju ka selle  
tõttu meie linna- ja maakonna-arstid ise  
need olnud, kes on nõudnud ja nõuavad  
kohtu-politsei-arstliku töö äravõtmist nende  
käest ja koondamist erilisel ettevalmis-  
tatud kohtu-politsei-arstide kätte. Edukas

töö sellelgi, nii kui igal teisel alal, on vöi-  
malik ainult hoolsa süvenemise läbi ja  
kogu tähelepanu pööramisel temasse, mitte  
aga, kui teda käsitatakse n. ö. kõrvalame-  
tina paljude teiste ülesannetega koos, nii  
kui linna-, maakonna-arsti tegevus seda  
paratamata enesega kaasa toob.

Muidugi ei saa ka kohtu-politsei-arst  
kohtadel kõigi ülalloendatud ülesannetega  
mitte täiel määral toime; eriti peenemad  
laboratoorsed uurimised nõuavad erioskust  
ja erilisi sisseseadeid, mida kohtadel lai-  
emas ulatuses mitte võimalik ei ole omada  
ja mille tõttu sagedasti küllalt uurimis-  
objekte tuleb saata kohtuarstlikku labo-  
ratooriumi. Aga juba objektide valik,  
nende otstarbekohane eraldamine, sisse-  
pakkimine ja ärasaatmine nõuab erilist  
oskust ja teadmisi, mille põolest meil  
praegu mitte kõik ei ole ja ei saagi olla  
kõige paremas korras.

Ühenduses vaatlusega sündmusekoh-  
tadel seisab veel eriline ülesanne kohtu-  
politsei-arstile, kui esimesele, kes sündmu-  
sekohale jõuab: esimese abi andmine  
kannatadasaanule, kui ta veel elus,  
eriti vähestegi elumärkide avaldumiselellu-  
äratamis-katsed, näiteks poonutel, uppu-  
nutel, välgust resp. elektrilöögist tabatu-  
tel jne. kunstliku hingamise toimetamine  
lege artis, kus nii mõnigi kord surnuks  
peetud isik püsiva ja asjatundliku abiand-  
mise läbi elule tagasi anti.

Kriminaal-ala kõrval jääb pisut varju  
kohtu-politsei-arsti tegevus tsiviil-alal,  
kuid ka siin on tal ülesandeid küllalt.  
Siinkohal mainin vaid riivates näit. impo-  
tentsiküsimuste ekspertiisi abielu lahutuse  
asjus resp. paterniteediküsimusi alimentide  
ja päranduse nõudmise asjus jne. Isegi  
käsikirjade resp. masinakirjade identifit-  
seerimine, eriti vastavad uurimised doku-  
mentide võltsimise alal võivad kuuluda  
sellel alal huvitatud ja kogemusrikka  
kohtu-politsei-arsti tegevuse liiki, nii kui  
näit. prof. K o c k e l'i kohtumeditsiiniline  
ülikooli-institut Leipzigi ja teised neil

aladel on omandanud laialdase tegevuse ja tunnustuse. Mis kohtu-politseiarst ise suudab ära teha, seda ei tarvitse ta jätta teiste asjatundjate hooleks.

Uus aeg ja järjest väljaarenev hoolekande- ja kinnitus-seadusandlus laiendavad aga aast-aastalt kohtu-politseiarsti tegevust, eriti kinnitusmeditsiini alal, mis enam arenenud välismail, eriti Saksamaal moodustab tähtsa, peaaegu ülekaaluva osa kohtu-politseiarsti kusetööst. Igasuguste vanaduse-, haiguste-, sõja-, tööstuse-, katastroofide- ja õnnetute juhtumuste ohvrite — invaliidide ülevaatlus ühes nende ülejäänud tööjõu kvalitatiivse ja kvantitatiivse hindamisega (tööjõu % äramääramine!) on eriliste komisjonide ülesanne, millistes komisjonides funktsioneerib tegelik kohtu-politseiarst kui forensiline asjatundja. (Praegu on seegi töö meie linna-maakonnaarstide juhatusel teotsevate komisjonide käes.) See laialdase sotsiaalse tähtsusega tööala nõuab aga hulka eriteadmisi, oskusi ja rikkaid kogemusi, mida jällegi omandada võidakse erilisel süvenemisel sellesse töö-alasse. Uuemat ajal on praktilist käsitlust leidnud näit. alkoholijoobumuse ja selle ligikaudse määra kindlakstegemine nii kahjusaajal kui ka kahjutegijal vere ja uriini keemilise uurimise teel, mille abil lahendatakse küsimus ka kahjutasu saamise ja andmise määra suhtes tsiviil-alal, rääkimata kahjutegija vastutavusest kriminaal-alal. — Edasi kuulub siia isikute vaimlise seisukorra hindamine näit. nende eestkostmise alla seadmise küsimustes, üldse isikute tsiviil vastutusvõime hindamine, siis vaimuhaigete toimimisvõime, testevõime j. m. hindamine jne.

Nii kui riikliku ja ühiskondliku kinnituse ja hoolekande aladel kohtu-politseiarst funktsioneerib asjatundjana ex officio, nii vajavad ka era- ja ühistegelised kinnitusseltsid, haigekassad ja muud hoolekande-asutused kohtu-politseiarsti kui

asjatundja kaastööd, mida tal tuleks täita kõrval- resp. auametina.

Et kinnitusmeditsiin kogu oma ulatuses kuulub kohtumeditsiini juurde, selle üle ei ole enam kuskil vaidlust. Enam vaidlusalused on muud sotsiaalmeditsiini ja avaliku hoolekande alad, kus kohtu-politseiarstidel kohtadel, ühes linna- ning maakonna-arstidega, tuleks kaastöölisteks olla teistele arstlistele eriasjatundjaile; nii naiste- ja lastearstile — emade, rinna- ja väikelaste nõuande-punktide korraldamise ja ülevalve alal, internistile ja bakterioloogile — tiisikuse nõuande-punktide, dispensäärirde jne. alal, veneroloogile — kombilusvalve ja suguhai-guste vastu võitlemise alal, psühhiaatril — totrate ja nõrgamõistusliste hoolekande alal, silma-kõrvaarstile — pimedate, kurtummade eest hoolekande alal jne. Kollegiaalne kaastöö ja koordineeritud väljaastumine igasuguste hoolekande-alade korraldamisel, arendamisel ja ülevalvel sotsiaalmeditsiiniliselt ja juriidiliselt orienteeritud asjatundjate-nõuandjatena nii oma-valitsuse-, kohtu- kui politseivõimudele kohtadel töötab kõigi nende alade viljakat ning otstarbekohast arenemist, mis kõige pealt on asja enese huvides. — Oma tegevuse-piirkonnas valvab kohtu-politseiarst edasi nende vaimuhaigete, psühho-paatide, totrate, langetõbiste, joomahai-gete järele, kes elavad väljaspool hoolekande-asutusi; tema hool on aegsasti kindlaks teha nende kardetavust omastele kui ka ümbruskonnale vägivaldsete tegevuste suhtes või aga iseenele — enesetapmis-kalduvuste puhul. Überpöör-dult, kui säärane teistele või enesele hädaohtliku vaimuhaige või psühhoopaadi väljalaskmise küsimus hoolekande-asutu-tusest päevakorraks tuleb, siis on siingi kohtu-politseiarstil kui asjatundjal mõjuv sõna kaasa ütelda.

Kõigeks selleks vajab tulevane kohtu-politseiarst erilist orienteerivat ettevalmistust igasuguste avaliku hoolekande-asu-

tuste organiseerimise, korraldamise, sisse-seade, tegevuse ja administratsiooni üle, ühes näilise tutvumisega seesuguste asutustega sise- ja välismail; nende teadmiste omandamisega tuleks võimalikult juba ülikoolis algust teha, milleks meil aga senini kahjuks võimalust ei ole, kuna sotsiaalne meditsiin senini meie arstiteadlaste õppekavas täiesti puudub. Ka sellegi poolest oleme kaugele maha jäänud Lääne-Euroopa riikidest, eriti Inglismaast, kus sotsiaalne meditsiin moodustab tähtsa osa arstiteadlase õppeplaanis juba ülikooli-aastail.

Otstarbekohane on panna kohtu-politsei- arstide peale ka vanglaarsti kohustused kohtadel. Siin on kriminalistlikult orienteeritud kohtu-politsei- arstil laialdane ja edaspidi veelgi märksa laienev tööala. Ei ole kahtlust, et meilgi minnakse järk-järgult üle n. n. „progressiiv-süsteemile“ vangide karistuse ärakandmise puhul, nii kui see ka meie uue Kriminaalseadustiku eelkavas fikseeritud, süsteemile, mis Inglismaal ühes dominioonidega ja Põhja-Ameerika Ühisriikides juba 100 aasta ümber on tarvitusel ja ka Euroopa mandril mitmel pool, eeskätt Belgias, tarvitusele on võetud ja järk-järgult ikka laiemale tungib: alles paari aasta eest pandi ta Saksa osariikidest kõige esimesena Baieris maksma, hiljuti kuuldavasti ka Saksimaal. Meie naaberriigis Lätiski on asi minu Riia erikolleegi prof. Neureiteri poolt algatatud, kes on ühtlasi ka Riia keskvangla ülemarst<sup>1)</sup>. Selle progressiiv-süsteemi maksma pannes tuleb vangid juba vastuvõtmisel põhjaliku kriminaal-antropoloogilise ja psühhiaatrilise eksploratsiooni põhjal liigitada parandatavaiks ja mitteparandatavaiks. Kuna vii-

1) Saksamaal näit. on pea kõigis ülikooli-linnades kohtuliku arstiteaduse professorid ühtlasi ka vangla-arstideks, mis võimaldab ära kasutada nii õpetuseandmise kui uurimise ülesannetel vange. kooskõlas uuemale tendentsile kohtumeditiinis: tegemist teha, mitte ainult kuriteo ja selle objektiga, vaid ka kurjategija isikuga.

maste suhtes karistuse kandmine kannab eeskätt ainult kinnipidamis-iseloomu, saavutades seega seltskonna kaitset säherduste asotsiaalsete kriminaalsete eest, tuleb parandatavaid iga viisi toetada ja ergutada nende resotsialiseerumispüüetes, äratada nende au- ning kohusetunnet ja karastada nende tahtevõimu, milleks antakse neile vangipõlves progresseeruvaid kergendusi ning soodustusi ja tarbekorral töö-orskuse saavutamiseks vastavat ettevalmistust, nii et vangipõli kujuneks igaipidi üleminekuks sotsiaalsele eluviisile.

Nende ülesannete korraldamisel ja läbiviimisel on kohtu-politsei- arst oma erilise ettevalmistuse tõttu kohtuvõimudele ja vangla-administratsioonile loomulikuks asjatundjaks-kaastööliseks, niisamuti ka igal pool tärkavates vangide eest hoolekande ühingutes.

Ala, mis kõige tihedamalt seotud kohtu-politsei- arstliku tegevusega, on koolnute vaatlus. Meil on maksev korraldus, mille järele koolnut võib matta ainult arsti poolt väljaantud surmatunnistuse põhjal. Kuidas seda tegelikult täidetakse, on teine küsimus. Tihtipeale vaatavad arstid ise asja kui lihtsa vormitaitmise peale ja antakse tunnistus teinekord omaste jutu peale välja, sulepeast väljaimetud surmapõhjuse juurdelisamisega, ilma et koolnut oleks nähtudki. Kohtuarstlik kasuistika on paraku väga rikas juhtudest, kus kõige harilikuma, süütuma olukorra kirjelduse taga peitus kriminaalne sündmus: kuritöö, enesetappe või õnnetu juhus — see üksi peaks manitsema suuremale hoolsusele ja ettevaatusele surmatunnistuste väljaandmisel! Samuti tähtis on õige surmapõhjuse väljaselgitamine tsiviilses suunas, igasuguste varaliste nõuete ning vahekordade reguleerimise poolest: isik lahkub surmaga inimlikust ühiskonnast ja sellega peavad ka kõik niidid, mis teda selle ühiskonnaga liitsid, puhtalt ja selgelt lahti harutatama. Kolmandaks on õige

surmapõhjuse väljaselgitamine tähtis sanitaar-statistilises mõttes, millest juba läinud arstidepäeval Haapsalus juttu on olnud. Surnuvaatlus on seega tähtis toiming nii õiguslikes kui sotsiaal-ühiskondlikus suhtes ja sellepärast tuleb seda arstil täita täie täpsusega ning vastutustundega. On arst ise ravitsenud isikut surma eel, siis on asi lihtne. Kus aga seda mitte ei ole olnud, seal tuleks surmatunnistuste väljaandmine panna eestkätt, eriti linnades, kus see kergemini läbiviidav, kohtu-politseiarstide peale, kes siis oma isikliku ülevaatuse põhjal kas surmapõhjust küllaldaselt suudavad välja selgitada välise vaatluse ja teadete korjamise varal või aga, kus see mitte pole võimalik, vastavate võimudelt nõutavad korralduse tegemist koolnu lahkamiseks meie Kohtuarstliku Seaduse § 1193. põhjal ja selle siis ise läbi viivad. Muu seas võivad nii viisi ka epideemiliste nakkushaiguste esimesed juhud ilmsiks tulla, nii kui seda meiegi vähese materjali puhul on ette tulnud ja nii võimaldub rutuliste profülaktiliste abinõude makspanek.

Nimetan siinkohal, et Austrias juba 1861. a. sunduslik arstlik koolnuvaatlus vastava dekreediga sisse seati ja koolnu lahkamine sunduslikuks tunnistati peale kriminaalsete olukordade ehk sellekohase kahtluse ka neil juhtudel, „wenn Unmündige aus Mangel des nötigen Aufichts ums Leben gekommen sind“, edasi „wenn dem Verstorbenen der nötige ärztliche Beistand oder die geeignete Pflege vorenthalten oder ihm die nötigen Lebensbedürfnisse entzogen worden sind“, lõpuks ka „bei erwiesenem oder mutmasslichem Selbstmord“. Nii kohtumeditüini kui ka patoloogilise anatoomia huvides vajaksime meiegi täienduseks mainitud Kohtuarsti-seaduse § 1193-le eriseadust, mis reguleeriks meil õiguslikust küljest lahangu toimetamist. Astuvad meil kord tegevusse krematooriumid,

siis seatakse muidugi nende juures sisse kohtupolitsei-arstline valve, nii et iga koolnu enne põletamist allub kohtu-arstlikule vaatlusele koolnu lahkamisega või ilma, nii kuidas olukord seda nõuab.

Need oleksid üldistes piirjoontes kohtupolitsei-ärsti ülesanded kohtadel. Puudutatud mõtete alusel tohiks küll selge olla, et nendel ülesannetel on suur tähtsus nii õiguslikus kui administratiivses ja sotsiaal-ühiskondlikus suhtes, ja see tähtsus kohustab kõiki võimalikke samme astuma, et võimalikult kiires korras luua tarviliselt tihe kohtu-politseiarstide võrk üle kogu Eesti Vabariigi. Küsimus võiks tekkida vaid sellest, kas suudab kõiki neid loendatud ülesandeid nende täies ulatuses täita kohal teotsev kohtu-politseiarst? Ei ole ju kuidagi mõeldav, et kohtu-meditsiiniline eelharidus, kõige oma universaalsuse peale vaatamata, suudaks olla edavõrt täielik, et kohtu-politseiarst suudaks olla kodus kõigis tema töö-alas üleskerkivais küsimusis. Seda ei suuda muidugi ka kõige andekam ja kogunenud kohtu-arst mitte, vaid tema vajab paljudes eriküsimusis, olgu see elava isiku vaatlusel, või koolnu avamisel, teiste eriteadlaste — günekoloogi, kirurgi, internisti, okulisti, patoloogilise anatoomi, bakterioloogi jne. nõu ning kaasabi. Kõige selle juures jääb tema aga ekspertiisi andmise puhul ikkagi tsentraalseks kujuks, kelle ülesandeks on koordineerida eksperti-eriteadlaste avaldusi õiguslike normidega, seaduse sisu ja vormiga, nii et ametikohad, kohtu- ja politseivõimud, kinnitusasutused jne. antud ekspertiisi ka tõesti saaksid ära kasutada nende nõuete kohaselt, mida antud küsimus eneses sisaldab. Ilma selleta võib ka kõige hiilgavam ekspertiis olla kohtu-politseivõimudele nende ülesannete lahendusel ilma suurema väärtuseta. — Teiseks on ju arusaadav, et kohtu-politseiarst mitte igal momendil ei saa olla igal kohal, kus teda vajatakse; sellepärast on ka meie

tervishoiu-seaduses ette nähtud, et juhtudel, kus kohtu-politseiarst mujal tegevuses, tema asemele astub mõni teine tervishoiu-osakonda kuuluv arstlik funktsionäär, maal näit. kohalik jaoskonna-arst. Üldseadus jälle annab kohtu- ja politseivõimudele õiguse tarbekorral kutsuda tegevusse ka iga praktilist arsti. Sellepärast kestab ka peale kohtu-politseiarstliku võrgu loomist ikkagi edasi tarvidus, et iga arst omandaks juba ülikoolis teatava ettevalmistuse ka kohtuarstlikul töö-alal.

Kohtu-politseiarstlikus võrgus on meil senini olemas vaid üksainus lüli — see on juba 1879. a. loodud kohtu-politseiarsti koht Tallinna linnas. Selle võrgu laiendamisel on siis küll kõige esimeseks sammuks luua seesugune koht ka meie teises suuremas ning ühtlasi ülikoolilinnas Tartus. — Perekad ja suured Tallinna ja Tartu maakonnad vajaksid ka esimeses järjekorras oma iseseisvaid kohtu-politseiarste. Teised, väiksemad linnad võiksid ja peaksid esialgu üheskoos oma maakondadega leppima igaüks ühe kohtu-politseiarstiga. Edaspidi, kui esile tuleb võrgu laiendamine sellel alal, ei tarvitseks mitte linna ja maakonna administratiiv-piirid kohtu-politseiarstide tegevusraiooni äramääramisel mõõduandvad olla, mis annaks ebakohase jaotuse väikeste linnade ja laialdaste maakondadega. Tööjaotus võiks siin sündida pigemini kohtuasutuste piirides. Erilist seisukohta omavad ses suhtes Tartu linn ja maakond, milles mõlemis tuleks kohtu-politseiarstlikud funktsioonid panna ülikooli kohtuliku arstiteaduse instituudi peale. See on tarvilik juba õpetuseandmise huvides niihästi arstiteadlastele, samuti edaspidi ka juristidele; see õpetuseandmine peab sündima praktiliste vaatepunktide järele nii surnud kui ka elusal materjalil, kuna viimane meil praegu aga nii hästi kui täitsa puudub.

Selles suhtes on meil eeskujuks aasta-

kümnete pikkused positiivsed kogemused Lääne-Euroopa ülikooli-linnades, eriti Saksamaal, Austrias, Ungaris, Šveitsis ja mujal, kus kohtu-politsei- ja enamasti ka vangla-arstide funktsioonide ülekanmine vastavate kohtuarstlikkudele õppetoolidele ilma erandita on läbi viidud ja igakülgsest tarvilikuks tunnustatud ja kus siis niihästi professor kui ka tema vanemad assistendid on vannutatud kohtuarstideks vastavais raioones.

Meile Eestis on see eriti ka teisest küljest tähtis: meie ülikooli kohtuliku arstiteaduse instituut on praegu ja vist küll edaspidigi pikemat aega veel ainukeseks õppeasutuseks, mis peab andma Vabariigile küllaldaselt ettevalmistatud kohtu- ja politseiarste. Neid saame omale välja koolitada aja jooksul ainult kindlustades neile eeltoodud viisil küllaldase õppematerjali ja praktika võimaluse kohtulikkude ekspertiiside alal. Selleks tuleb meilgi esialgu Tartu linna ja siis ka Tartu maakonna kohtu-arsti funktsioonid ühes vastavate eelarve-summadega üle kanda kohtuliku arstiteaduse instituudile, kelle juhataja, olles de jure Tartu linna ja siis ka maakonna kohtu-politsei- ja vangla-arst, oma asemikkudena tööle asetaks tarvilise arvu kolleege, kes de facto, olles ka vannutatud kohtuarstid, täidaksid vastavaid ülesandeid ja instituudi volontäär-assistentidena töötaksid siinkõige tihedamas kontaktis instituudi juhatausega. Nii koolitaksime omale välja aastate kestes korralikult ettevalmistatud kohtuarstliku personaali, kes siis tarbekorral iseseisvale kohtu-politseiarstlikule tegevusele võiks asuda väljaspool Tartut. Instituuti pööraksid kohtu-politseiarstid pärastpoolegi oma samme, võimaluse korral ka välismaile, et perioodiliselt oma teadmisi värskendada ning täiendada, ja hoiaksid ka muidu alaliselt kontakti instituudiga, eriti raskemate ja keerulisemate küsimuste lahendamise kordadel nende prak-

tikas. Teisest küljest võiks instituut oma juhataja või assistendi isikus teotseda instruksioone ja nõu andes ka kohtadel, iseäranis õppevaheaegadel, mis asjale vahest mitte tuluta poleks. Et instituudi personaali ka muidu väljaspool Tartut kasutatakse kohtuvõimude poolt eksperitiiside saavutamiseks tähtsamates protsessides, seda tuleb nüüdki ette ja saab arvatavasti tulevikus, peale orgaaniliselt liitunud kohtu-politseiarsstliku võrgu saabumist, veel enam ette tulema.

See kõik asetab instituudi juhatusele — peale tema otsekohese ülesande, — õppetegevuse — veel erakordsed ja mitte just kerged kohustused. Selge on, et ühe ainsa assistendiga, nagu see instituudile lahkesti on alale jäetud, neid ülesandeid mitte ei suudeta täita, sest et isegi otsekohese õppetegevuse arendamine tarvilisel määral — nõuab ena m kui ühe assistendi tööjõudu, nii kui seda kogemused aastate kestes on õpetanud, kus meil ikka abilised-volontäärid kas tasuta või üsna pisikese tasu eest kaasa on aidanud. Kerge käega kaotati ära Vene ajal, kus instituudi töö oma ulatuse poolest kaugeltki nii suur ei olnud kui praegu, olemasolnud prosektorikoht kohtuarstliku õppetooli juures (veneaegne etaa sisaldas 1 prosektori- ja 1 assistendikoha mainitud õppetooli juures, millele lisaks prof. Ignatovski veel ühe ülemäärase assistendi koha saavutas, — seega kuni 3 alalist abijõudu). Minu ettepanek, see prosektorikoht uuesti üles võtta ülikooli isikonda, sai omal ajal (1922. a.) arstiteaduskonnas ainult 3 häält poolt ja oli seega hiilgavalt läbi kukkunud. Paar aastat hiljemini tunnistas mulle küll meie lugupeetud dekaan, et ikkagi tarvilikud oleksid prosektorikohad kas või kõigi teoreetiliste arstiteaduslike õppetoolide juures, juba teadusliku järelikasvu soetamise mõttes — hoolikal väljavalikul andekamate aspirantide hulgast —, iseäranis aga kohtuliku arstiteaduse õppetooli

juures, kellel peale õppetöö rida ülemääraseid, kuid mitte vähem tarvilikke ülesandeid kohtu-politseiarsstlikul töö-alal täita. Siis oli aga juba hilja. Kompensatsioonina, kuigi mitte täisväärtuslikuna, otsustasid siis arstiteaduskond ja ülikooli-valitsus luua instituudi juurde teine teadusliku assistendi koht, kuid see kärbiti paraku ühes paljude teiste ilusate ning tarvilikude asjadega Riigikogu eelarve-komisjonis. Oleme ju kord omandanud ja ei saa nii kergesti lahti — popsnikkude hingelaadist: kokku hoida krosse, sealjuures abitult pealt vaadata, kui — korstnasse lendavad miljonid . . . Kuidas edaspidi tahetakse arendada viljakat tööd kohtuarstlikul alal — andes instituudile ainult 1 abijõu assistendi näol, liiatigi kuidas võimaldada teaduslikku järelkasvu tarviliku valju seleksiooni põhjal, seda mina — tõtt ütelda — ei tea . . . Tean vaid seda, et instituudi juhatusele kohustatud kõigi raskuste kiuste ikka ja ikka jälle rõhutama — küll nelja silma all mõõduandval kohal, küll avalikult — tarvidust instituudi heaks eeskätt personaali, siis vahest ka kulude mõttes rohkem teha, kui senini on tehtud. Siin luuletaja sõna järele — vaikimine oleks vale . . . Mõõdapääsmatu on siin esimeses järjekorras luua teine teadusliku assistendi koht, mille on arstiteaduskond ja ülikooli-valitsus juba tarvilikuks tunnistanud. Tuleb pealegi arvestada vahest juba lähemas tulevikus võimalust, et ka juristide õppekavasse mahutatakse õppekäik kohtuliku arstiteaduse alal, nii kui see Lääne-Euroopa riikides pea igal pool ja meie naabritel Lätis ning Leedus juba on teostatud.

Mainin lõpuks veel kahte Kohtuministeeriumi hoolel seisvat asutust, kelle ülesanded tihedalt seotud kohtuarstliku töö-alaga. Need on 1) kohtuliku ekspertiisi kabinett Kohtupalati juures Tallinnas ja 2) kurikalduvuslike ala-aliste kasvatusasutus Harkus, Tallinna ligidal.

Mis puutub kohtuliku ekspertiisi kabinetti, siis on see, õpetatud grafoloogi juhatusel töötav asutus käsikirjade uurimise alal vististi täitsa korralik. Vähem võib seda ütelda juba kohtukeemilise töö-ala kohta, mis paiguti küllalt pealiskaudne ja šablooniline, nii kui selleks tõendusid leidub instituudile lõpliku arvamise andmiseks saadetud kohtuaktidest. Mis aga puutub puht-kohtuarstlikesse ekspertiisidesse — kuriteo jälgede jne. uurimise alal, siis on see — niipalju kui sellest Tartu instituudile teatavaks saanud, ja seda ei ole mitte vähe — niivõrt nõrgal alusel, et õigusemõistmise huvides tuleks see osakond parem täitsa sulgeda. Sest nii puudulikult ja nõrgalt põhjendatud ekspertiisid, mida see instituut praegu suudab anda sellel alal, on pigemini karuteened õigusemõistmisele, paremail juhtumusil aga täitsa ilma väärtuseta . . . Isegi puht-kohtukeemilises töös ei saa keemik, — kes töötab vaid surnud materjaliga ja kellel loomulikult puuduvad avaramad põhivaated neisse bioloogilistesse probleemidesse, mille lahendamiseks ta oma ekspertiisiga peab kaasaitama, — täies ulatuses mitte üksi toime, vaid ta vajab iga sammu peal vilunud kohtuarsti nõu ja kaastööd. Kõige selle põhjal arvan mina, et Kohtupalati juures olev ekspertiisikabinett tuleks võimalikult kiires korras ümber korraldada sel teel, et kutsumata tema juhatajaks korraliku ettevalmistusega ja kogenud kohtuarst, kelle abilistena siis edasi töötaksid kabineti juures kohtukeemik ja käsikirjade ekspert-grafoloog. Nii — ja ainult nii — suudaks see nii tähtis ning tarvilik asutus tõusta selle tasapinnani, mida tohitaks temalt õigusega nõuda.

Teine mainitud asutus — Harku rikalkudvuslikkude alaealiste kasvatusasutus — on valju kriitika osaliseks saanud muu seas minu lugupeetud kolleegi prof. B r e s o w s k y poolt, kes avalikkudel promotsioonivaidlustel rõhutas, et sellest asu-

tusest, nii kuidas ta praegu korraldatud, peale h a l v a midagi ei võida välja tulla, kuna seal, otsekui kuritegevuse-koolis, põhjalikult ära rikutakse needki alaealised, kellel veel olekski paranemisvõimalusi. — Ei tahaks sellel määral mitte jagada oma kolleegi pessimismi, kuna mul on asjatundvalt poolt — dr. med. H. M a d i s s o n i kaudu — teateid, et see asutus iseäranis viimastel aastatel tublisti on edenenud. Arvan aga küll, et ta siiski tungivalt reformi vajab, eeskätt kohtupsühhaatriliselt hästi ettevalmistatud, pedagoogiliste kalduvustega ja soojasüdamelise kohtuarsti ametissekutsumisega asutuse juurde, millel praegu nii hästi kui täielikult puudub arstlik-pedagoogiline juhatus ja nõuanne. Vastavalt hingearstlik-pedagoogilistele nõuetele tuleb järjesti edasi arendada kogu asutuse tegevust, milleks aga tingimata vajalik vastavalt ettevalmistatud kohtuarsti kaastöö, kes kuuluks ka asutuse õppepersonaali hulka.

Eeltoodust tohiks selge olla, et meie juba praegusel silmapilgul vajaksime ja ka edaspidi järjest vajame eriliselt ettevalmistatud kohtupolitsei- ning vanglarste. Praegu aga Eestis ringi vaadates peame konstateerima, et olemasolevaid jõudusid sellel alal võiksime sõrmil loendada, kusjuures täiesti jätkuks juba esimese käe sõrmedest... Meil kaevatakse — osalt küll õigusega — arstide üleproduktsooni üle, eriliselt ettevalmistatud kohtupolitseirstidest aga on karjuv puudus. See on tingitud asjaolust, et senini ei ole sõandatud kohtulikkude arstiteadust valida omale erialaks, sest et väljavaated vastavat tööd leida Eestis veel viimase ajani olid äärmiselt piiratud (üks ainus iseseisev kohtupolitseiarsti koht terves Eestis!). Meie praeguste kohtuarstide, linna- ning maakonna-arstide kutsetegevusele, mis on ja peab olema eeskätt sanitaar-administratiivne, on kohtupolitseiarstlik töö vaid häda-asjana külge poogitud, kusjuures nende arstide suur enamik — ütleme seda

otsekohaselt välja — kaugeltki mitte küllaldast ettevalmistust ei oma kohtumedit- siini alal. Reformi vajadus — kohtupo- litsei- ning vanglaarstliku töö-ala vaba- nemine linna- ning maakonna-arstide kut- setegevusest ja tema iseseisev väljaarendamine, — on kahtlemata nii asjaosalistele kui ka asjale enesele kasuks, nii kui seda ka meie linna- ning maakonna-arstid oma aas- takoosolekul 1923. a. uuesti on rõhutanud. Ka kohtu-politseivõimudele ei tohiks kü- simus mitte ükskõikne olla. Nüüd, kus meie juristid on täiel jõul omale loomas uut ajakohast kohtukorraldust, tuleks ehk silmas pidada ka kohtupolitsei- ning vang- la-arstlikku töö-ala, mis ikkagi moodustab omaette tähtsa lüli ka sama kohtukorral-

duse alal, sotsiaalse hoolekande, eriti kin- nitusmeditsiini ja teistest aladest rääkimata. Iseseisva ja ajanõuete kohaselt funktsio- neeriva kohtupolitsei- ning vanglaarstide võrgu loomine tähendaks kahtlemata po- sitiivset saavutust ka meie õigusemõistmise alal. Sellega koos käiks ka ideeline saa- vutus: juristidega alalises tihedas kon- taktis töötav kohtu-politseiarstkond kül- lastaks formaal-juriidilist mõtlemisviisi arstlik-bioloogilise, milles peitub püsi- matu arenemise ferment ja mis esimesele seega ainult kasuks võiks olla, niisamuti kui ka arstkond võidaks, omandades enam juriidiliselt konsekventsest mõtlemisviisist.

*Prof. S. Talvik.*